

## FINANSTIDNINGEN

FREDAG 22 DECEMBER 2000

## De lama får leda de slagna

DET ÄR MISSHANDEL, förföljelse och trakasserier. Men av någon anledning döps det om till mobbing om det sker på en skola eller arbetsplats. Det har inte varit någon bra vecka för de misshandlade.

I går förlorade Johanna Rosenqvist i hovrätten. Det var Johanna Rosenqvist som tilldömdes ett skadestånd på 125 000 kronor i tingsrätten, för att Grums kommun varit försumlighet och inte gjort tillräckligt för att misshandeln under hennes skoltid skulle stoppas. Hovrätten såg saken annorlunda. Det blev inget skadestånd. Tydligt var det tillräckligt att ta upp fallet på ett gäng elevvärdskonferenser och lärarmöten. Det räcker att identifiera problemet. Att faktiskt göra något som får effekt behövdes inte.

Skolverkets kritik mot Umeå kommun från i onsdags var något annorlunda. Men inte mycket. Något måste göras. Men inte nu. Och det som redan hänt får inga konsekvenser. Skolledningen behöver inte ens identifiera eller erkänna problemet. Det räcker om den gör något motvilligt när den blir tillsagd.

Skolverkets kritik rörde den systematiska misshandeln av den nu 15-åriga flickan vid högstadieskolan i Sögar i Umeå. Ambulanser och ambulanshelikopter åkte skytteltrafik till skolan. Det gick så långt att barnklinikkens läkare kallade skolledningen, lärare med flera till möte för att förklara allvaret i flickans skador och att kliniken inte ville se henne som patient igen. Halvannan månad senare var det dags för nästa ambulanstransport, sedan hon knuffats in i väggen och förlorat medvetandet.

Men med undantag för ett trettiotal anonyma och kränkande mejl erkänner skolan fortfarande inte att mobbing har förekommit. Dit räknas inte lyften, knuffarna, undansparkade kryckor, duschning och utkastning i minusgrader. Flickan har avbrutit sin skolgång. Så konstigt då.

Nu har Sögarsskolans ledning och kommunen fått tre månader på sig av Skolverket att göra något för att något liknande inte ska hända igen.

Skulle det vara tillräckligt? Hur påverkar det 15-åringens situation? Inte alls. Vem får ansvaret för det som redan har hänt? Ingen. Och hur kan en skolledning som med rektorns ord känner sig "kränkt" av uppmärksamheten, en skolledning som påstår att ambulanstransporterna är ett resultat av "kamratligt bus och lek", få uppdraget att åtgärda problem som den påstår inte finns? Har den inte redan, i och med Skolverkets kritik, visat sig fullkomligt oförmögen att sköta sitt jobb?

Precis som i fallet Grums är Skolverkets budskap att de som borde ha ansvaret kan komma undan med att göra mycket litet och mycket sent. Anständigheten kräver att skolledningen borde befrias från uppdraget. Men anständigheten tycks vara den enda instans som kräver någonting.

"Hur kan en skolledning få uppdraget att åtgärda problem som den påstår inte finns?"

## Gud som gåva

Julen firas för universums skapare som blev barn

SIGNERAT

Julen kan vara många saker, men dess kärna är budskapet om Guds gåva till oss människor. Våra liv blir meningslösa om vi inte förmår göra dem till en gengåva.

Julen kan ses från många håll. För några är den en svår börda att bära, ovanpå den mörka årstidens övriga ansträngningar och stressmoment. Några reser söderut för att slippa gran, gröt och Kalle Anka. I Tove Janssons julberättelse vaknar Muminfamiljen av misstag mitt i vintern och hör talas om julen, ett farligt monster som förhärjar allt i sin väg. Det finns föreningar för julhatare. Helgerna medför lycka och tragedier.

Men de flesta tycker ändå, när dagen är inne, att något obestämt fascinerande, en doft av salighet, kan anas bakom allt stojet. Ingen annan högtid är lika suggestiv.

Men från början: varför finns julen? Vad ordet jul betyder vet ingen. Den ene forskaren påstår att det betyder snöstormarnas tid, den andre föreslår glädjefest, och båda kan ju inte ha rätt, kanske ingen. Klart är att vikingarna firade med matgior och dryckesoffer till gudarna och skälade med formeln gutår, vilket inte har med vare sig år eller tår att göra utan är en bön om god skörd. Att julen också var högsång för gengångare och oknytt är säkert. Julbordet som stod dukat hela jultiden var avsett också för tomtarna, småfolket som måste hållas på gott humör.

I DET FÖRKRISTA ROM firade man vintersolståndet med en veckas karneval, Saturnalierna. Slavar och herrar bytte roller, varefter det hela avslutades med brakmiddag på statens bekostnad.

Den kristna julen, fixerad till 25 december men i Norden föregripen kvällen innan, har en komplicerad bakgrund. Ingen vet när på året Jesus föddes. Julen är från början ingen födelsedagsfest för Jesusbarnet.

Den uppkom i Rom omkring år 325 som ett alternativ till Den obesegrade solens fest 25 december, instiftad av kejsar Aurelianus så sent som 274 för att fira erövringen av staden Palmyra. De kristna göt ett annat innehåll i dagen. De ville fira den verkligt Obesegrade solen, Jesus Kristus. I Rom och den katolska världen firas julen sedan dess med tre högmässor, den första vid midnatt, den andra i gryningen (julottan) och den tredje mitt på dagen.

IDÉN BLEV EN VÄRLDSSUCCÉ. Till östra rikshalvan, Konstantinopel, kom julen 386 och spred sig sedan över kristenheten.

Att festen fick sin unika ställning beror på en person, den grekiske läkaren Lukas, konvertit till kristendomen och följeslagare till



Annunciation to the shepherds, England, cirka 1440.

aposteln Paulus. Lukas sammanställde noggrant alla uppgifter han fått och skrev ner dem i ett långt brev till sin vän Theofilos. Rapporten går under namnet Lukas evangelium. Kanske byggde han på egna intervjuer med de inblandade. Han påstås också ha varit målare. Hur som helst är de två första kapitlen i Lukas skrift en spänstig och färgrik freskmålning i gammaltestamentlig stil över Jesu barndom. Ingen annan text har inspirerat till så mycket konst, litteratur, poesi, musik, teater och liturgi (och kommers) som detta koncentrerade mästerverk. Utan Lukas ingen jul, åtminstone inte som vi känner den.

VÅR JUL ÄR en sammansmältning av dessa tre traditioner. Den för oss självklara granen importerades från Tyskland på 1800-talet, julkrubban kom till Sverige på 1900-talet, men uppfanns år 1223 av den helige Franciskus. Luftfiken, numera inslag i ett digmande julbord, är en rest av gamla tiders adventsfasta. Man ville skapa kontraster genom att äta enkelt före midnattsmassan för att kunna ta igen skadan desto grundigare därefter. Eftersom nutiden inte gillar kontraster (julkommersen med musik och mat flödar numera sedan början av november) går man också miste om den meningskapande skillnaden mellan fest och fasta.

Nå, vad är egentligen innehållet i den kristna julen? Inkarnationen. Att universums skapare blivit ett skrikande barn, som måste skötas, ammas och läras gå. Som efter ett trettiårigt liv som bygdnscenterprenör, skattebetalare och ett nummer i byråkratin i landsorts-hälan Nasaret framträder med häpnadsväckande anspråk och avrättas efter tortyr som simpel förbrytare. Att han därefter visar

sig levande för en krets av fem hundra lärjungar.

Också den som inte tror att detta är sant kan ana innebörden.

INKARNATIONEN VISAR att Guds och människans väsen är ett bli gåva. I skapelsens hjärta finns Gud som gåva. Inkarnationen var en kalkylerad risk. Den visar att kärlek är sårbar. Gud utsätter sig för människans onåd och värjer sig inte. Inför inkarnationens yttersta konsekvens, den lidande Guden, blir evangeliet särskilt provocerande. Den torterade mannen vittnar om människans kapacitet att tillfoga sin broder lidande, att kanske njuta av det eller åtminstone vara likgiltig för hans favor. Människor spärmas in i läger och förnedras till döds. Kvinnor och barn utnyttjas till andras lustar. Barn torteras, enligt Amnestys senaste rapport. Det finns hundra miljoner gatubarn i världen. De delar hans lidande. Han delar deras.

Inkarnationen avslöjar människans verkliga natur. Varje människa är unik, skapad, älskad, en avspeglning av Skaparens härlighet. Gud är gåva. Människan är given åt sig själv; gratis, och finner sig själv först om hon blir gengåva.

Det gäller att efterlikna Gud. Ett liv som inte är gåva blir meningslös.



ANDERS PILTZ

anders.piltz@klass.lu.se 08 506 245 00

Präst i dominikanorden, professor i latin, Lund

## FINANSTIDNINGEN

INGÅR I MODERN TIMES GROUP

LÄSARSERVICE DYGNET RUNT  
Beställning 08 506 245 60  
Utbildnings tidning 08 506 245 60  
Fax 08 506 245 62  
E-post distrikt@fti.se

VÄXEL  
08 506 245 00  
FAX  
08 14 99 30

POSTADRESS  
Box 70347, 107 23 Stockholm

REBOKSADRESS  
Kungätor 18, 4 tr  
REDAKTIONEN  
E-post redaktion@fti.se  
Fax 08 14 99 30

ANNONSER  
Telefon 08 506 245 80  
Fax 08 506 245 81

CHEFREDAKTÖR/  
ANSVARIG UTGIVARE  
Per Lundsjö 08 506 245 00

CHEFREDAKTÖR/  
OPINION OCH KULTUR  
Johan Hakelius 08 506 245 00

VERKSTÄLLANDE DIREKTÖR  
Michael Porsyrud 08 506 245 00

UTGIVARE  
Finanstidnings AB, ett företag i Modern Times Group, MTC AB

PRENUMERATIONSPRISER  
Hjär 2 443 kr (inkl moms, 2 590 kr)  
Halvår 1 368 kr (inkl moms, 1 450 kr)  
Kvartal 745 kr (inkl moms, 790 kr)  
Månad 250 kr (inkl moms, 265 kr)  
Postgiltigt 92 03 03 5  
Bankgiro 5470 1016

WEBBSIDA OCH TEXTARKIV  
Finanstidningen finns tillgänglig på internetadressen www.fti.se  
Förbeställning elektronisk lagring och publicering måste göras av skribenten.  
Detta medges normalt inte. För beställning material ansvaras ej.

Finanstidningens åkrivd  
195 000 LÄSARE

FINANSTIDNINGEN  
ISSN: 1101-8824  
KLP PRESS AB  
ÅSTERÅS 2000